

Information om rödlistade kärlväxter

Kalvnos

Misopates orontium

Kalvnos finns på den svenska rödlistan över hotade arter och är placerad i kategorin starkt hotad (EN). Den är även fridlyst.

Arten har alltid varit ovanlig men har under de senaste årtiondena minskat påtagligt. För att bryta den negativa utvecklingen har Naturvårdsverket låtit utarbeta ett åtgärdsprogram som har som mål att gynna kalvnos och andra ”ogräs” som förr var vanligare i åkrarna.

Kalvnos är en ettårig ört som tillhör familjen lejongapsväxter. Stjälken är 5–30 cm hög, föga grenad och körtelhårig. Bladen är smala, helbräddade och lansettlika.

Arten blommar från juli till september månad. Blommorna sitter enstaka i bladvecken, kronan är 10–15 mm. Blomfärgen är rosenröd, sällan vit. Frukten är en körtelhårig kapsel. Kalvnos har sannolikt fått sitt namn av att frukten liknar nosen på en kalv.

Kalvnos har använts inom folkmedicinen mot väderspänning och som urindrivande medel. Den salufördes under 1700-talet på apoteken.

Rödlistan

Den svenska rödlistan upprättas av ArtDatabanken och fastställs av Naturvårdsverket. Listan uppdateras vart femte år. I rödlistan klassificeras växter och djur i olika hotkategorier beroende på hur stor risken är att arten ska försvinna ur landet.

Rödlistans kategorier:

RE – Försvunnen

CR – Akut hotad

EN – Starkt hotad

VU – Sårbar

NT – Missgynnad

DD – Kunskapsbrist

Foto: Åke Svensson

Kalvnos

kom till vårt land genom orent utsäde. Arten har sannolikt haft sitt ursprungsområde i Sydeuropa, men har genom utsädet spritts till alla världsdelar. Den uppträdde framför allt som åkerogräs i glesbevuxna, sandiga åkrar under 1800-talet. Idag finns kalvnos främst på olika typer av ruderatmark. Arten är under de senaste tio åren rapporterad från järnvägsstationer, trädgårdar, parker, komposthögar, avfallsanläggningar och vägkanter. På flera av sina växtplatser har den kommit in med fröblandningar, till exempel på vägkantslokaler.

Kalvnos är liksom många andra ettåriga och hotade arter konkurrensvag. Höstgrodda plantor har svårt att övervintra. Arten har mycket svårt att överleva i dagens rationella jordbruk där den slås ut av utsädesrensning, ogräsbekämpning, konstgödning och tätt bevuxna sädesåkrar. De små fröna har låg grobarhet. Dessutom kan de bara gro om de hamnar strax under markytan. Fröna verkar kunna behålla sin grobarhet under en tid och bilda en fröbank som kan aktiveras när omständigheterna blir mer gynnsamma. Åkrar som fortfarande är växtplats för kalvnos bör undantas från rationellt åkerbruk.

Floraövervakning

Sveriges miljömål slår fast att alla arter ska förekomma i livskraftiga bestånd. Att kartlägga förekomsten av hotade växter är en viktig del i arbetet med att bevara arter och biologisk mångfald.

Projekt Floraväktarna är ett nätverk av växt- och naturintresserade personer som besöker de hotade arternas växtplatser för att räkna antalet plantor, upptäcka eventuella förändringar eller andra oroande faktorer. Floraväktarnas rapporter ligger till grund för en del av miljöövervakningen

och floravårdsarbetet i landet.

Andra viktiga delar i bevarandearbetet är nätverket Natura 2000 och arbetet kring åtgärdsprogrammen.

Naturvårdsverket har gett länsstyrelserna i uppdrag att ta fram åtgärdsprogram för ett antal hotade kärlväxter som inte klarar att överleva utan särskilda åtgärder. Programmen är inte formellt bindande men syftar till att vara vägledande för arbetet med att bevara dessa arter i landet.

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest

skyddsvärda naturområden. Natura 2000-områden finns i alla medlemsländer och ska hejda utrotningen av arter och livsmiljöer. Ett fyrtiotal av Sveriges kärlväxter ingår i nätverket.

Vill du veta mer om floraövervakning eller informera om någon lokal för kalvnos hör gärna av dig till margareta.edqvist@telia.com som är samordnare för Floraväktarna.

Vill du diskutera kring skötsel eller åtgärder för en specifik lokal kontakta din länsstyrelse.

Kalvnos förekommer i övriga Norden främst i Danmark men är även där sällsynt idag. I Norge och Finland har den tidigare haft tillfälliga förekomster.

Om du vill läsa mer om kalvnos eller om floraövervakning kan du besöka följande hemsidor:

Svenska Botaniska Föreningen:
www.sbf.c.se

ArtDatabanken:
www.artdata.slu.se

Naturvårdsverket:
www.naturvardsverket.se

Länsstyrelserna:
www.lst.se

Svenska Botaniska Föreningen
ArtDatabanken